

літер. Завдання початкового періоду навчання грамоти – забезпечити подальший розвиток дитини і разом із тим формувати навичку швидкого і правильного, осмисленого і виразного читання, уміння відчувати музику, мелодійність слова. Для вирішення цих завдань у зошиті подано тексти і система вправ, що стимулюють дітей до пошуку і відкриття, викликають постійний інтерес до пізнання нового. Також включено вправи на дихання (читаємо на видиханні), розширення кута зору (сходинки, кутові таблиці, пірамідки, вертикальні, горизонтальні таблиці). Тривалість цієї частини – до 14-16 хвилин.

4 частина – оцінно-контрольна діяльність. Мета: підбити підсумок, визначити разом із дітьми результативність заняття. Дорослому необхідно оцінити всіх дітей і кожен окремо, використовуючи такі звертання: «Дякую, діти! Ви мене всі порадували своїми відповідями. Мені було приємно працювати з вами». Важливо визначити оцінку дітьми заняття, використовуючи систему завдань: Які нові слова ти запам'ятав? Що б ти хотів повторити? Які відкриття ти зробив? Чого нового навчився? Що тебе здивувало? Яке завдання було найскладнішим? Що б ти хотів почути наступного разу? З метою формування оцінно-контрольної діяльності дітям пропонується оцінити правильність виконання завдань, використовуючи кольорові схеми. Для цього дорослому необхідно продемонструвати правильний варіант виконання завдання, і дитина зможе порівняти свою роботу зі зразком. Тривалість цієї частини заняття – до 3 хвилин. Загальна тривалість заняття – 25-30 хвилин.

Отже, авторська технологія О. Каплуновської «Сходинки до грамоти» має більш широке значення, ніж засвоєння початків грамоти. Від того, як дитині будуть відкриті звукова дійсність мови, будова звукової форми слова, залежить подальше засвоєння мови – граматики і пов'язаної з нею орфографії.

Список використаних джерел:

1. Зимняя И. А. Педагогическая психология. Учебник для вузов / И. А. Зимняя. – Изд. второе, доп., испр. и перераб. – М.: Издательская корпорация «Логос», 2000. – 384 с.
2. Каплуновська О. М. Сходинки до грамоти. Пропедевтичний курс навчання грамоти дітей старшого дошкільного віку / О. М. Каплуновська. – 3. : ТОВ ЛПДС ЛТД, 2015. – 162 с.
3. Каплуновська О. М. Стежинки до грамоти: молодший та середній дошкільний вік / О. М. Каплуновська. – Х.: Вид-во «Ранок», 2016. – 184 с.
4. Крутій К. Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції чи інновації? : монографія / К. Л. Крутій // Запоріжжя : ТОВ «ЛПДС» ЛТД. – 2009. – С. 29-118
5. Крутій К. Сучасне заняття та освітні ситуації / К. Крутій // Дошкільне виховання. – 2016. – №9. – С. 6-10
6. Крутій К. Л. Дошкільна лінгводидактика : словник-довідник : понад 600 термінів, понять та назв / упор. А. М. Богущ, К. Л. Крутій. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПДС» ЛТД, 2014. – 200 с.
7. Крутій К.Л. Формування граматичної правильності мовлення в дошкільників у контексті комунікативного розвитку : термінологічне поле / К. Л. Крутій // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – № 3 (137), 2018. – С. 28-35
8. Шулешко Е. Е. Понимание грамотности : Обучение дошкольников чтению, письму и счёту, а также организация дошкольной жизни детей и взрослых, их взаимоотношений на занятиях и вне занятий / Е. Е. Шулешко. – М, 2001. <http://setilab.ru/modules/article/view.article.php/237>
9. Эльконин Д. Б. Избранные психологические труды / Д. Б. Эльконин. – М.: Педагогика, 1989. – С. 23-123.
10. Крутій К.Л., Лопатинська Н.А., Маковецька Н.В. Вчимося мови та розмови, або Українська разом із матусею. -Запоріжжя: Просвіта, 1999.
11. Крутій К. Л. Формування граматично правильного мовлення в дітей дошкільного віку. – Запоріжжя : ТОВ «ЛПДС» ЛТД, 2004. – 389 с.

ВПЛИВ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ

Лена Гулько, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

*Науковий керівник: О.В. Колосова, кандидат педагогічних наук, старший викладач
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)*

INFLUENCE OF PROJECT ACTIVITY FOR FORMATION OF SENIOR PRESCHOOLERS OF SOCIAL INTERACTION EXPERIENCE

Lena Gulko, master's student

Анотація. У статті висвітлено особливості формування досвіду соціальної взаємодії дітей старшого дошкільного віку. Розкрито суть проектної діяльності та визначено її переваги у процесі формування соціального досвіду.

Ключові слова: проектна діяльність, соціальна взаємодія, соціальний досвід.

Abstract. The article describes the peculiarities of the forming the social interaction experience of senior preschool age children. The essence of the project activity is revealed and its advantages in the process of formation of social experience are defined.

Key words: project activity, social interaction, social experience.

В умовах сучасного євроінтеграційного процесу кожен громадянин нашої держави має бути готовим до активної участі у суспільних справах, виконувати належні йому обов'язки та користуватися своїми правами. В ході демократичних реформ, які відбуваються в нашій державі, важливо, щоб кожен громадянин відчував себе повноцінним та повноправним членом суспільства, здатним до рішучих кроків, відстоюючи свою громадянську позицію. Досвід перших міжособистісних стосунків набувається особистістю ще у період дошкільного дитинства, саме він стає фундаментом її подальшого саморозвитку, самовираження, сприяє формуванню досвіду соціальної взаємодії, яка є основою утворення системи цінностей та концентрує вектор прогресивної соціальної поведінки. Проектна діяльність є одним із ефективних засобів соціалізації дошкільників, так як сприяє їх міжособистісній взаємодії, налагодженню стосунків, формуванню вміння слухати один одного та поважати думку іншого.

Актуальність питань соціалізації дитини висвітлена у Міжнародній конвенції ООН про права дитини, Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, законах України “Про освіту”, “Про дошкільну освіту”, “Про охорону дитинства”, “Про соціальну роботу з дітьми та молоддю”, де акцентується увага на цінності кожної особистості та зазначається, що виховувати дитину потрібно так, щоб вона була відповідальна не тільки за себе, але й дбала про майбутнє своєї держави, була її гідним громадянином.

Питання соціалізації особистості дитини вивчалися провідними філософами, соціологами, психологами, культурологами, педагогами. Особливості періоду дитинства досліджували ряд провідних психологів: загальний психологічний розвиток дитини (Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, Л. Божович, Г. Люблінська, С. Холл); концепції навчання та розвитку дітей (Л. Венгер, В. Давидов, Е. Торндайк, Ж. Піаже, О. Дяченко). Науковцями розроблено сучасні концепції соціалізації особистості (Н. Голованова, Н. Заверико, І. Зверева, Н. Лавриченко, Г. Лактіонова, С. Савченко, С. Харченко); розкрито соціально-психологічні аспекти соціалізації з урахуванням вікових особливостей (В. Абраменкова, І. Бех, Л. Божович, Л. Виготський, Д. Ельконін, І. Кон, О. Кононко, В. Кудрявцев, О. Леонтєв, В. Мухіна, А. Петровський, Т. Рєпіна, Д. Фельдштейн); соціально-педагогічні засади проблеми з урахуванням нової соціокультурної ситуації характеризуються у дослідженнях Т. Алексєєнко, О. Безпалько, В. Болгаріної, Т. Василькової, Ю. Василькової, М. Галагузової, І. Зверєвої, А. Капської, Л. Коваль, Л. Міщик, Л. Новікової, А. Рижанової, С. Хлебик, Л. Штефан. Особливості використання проектної діяльності як засобу формування досвіду соціальної взаємодії досліджували Л. Кричевський, Т. Рєпіна, Р. Іванова і Л. Бухтіарова.

Головною особливістю соціального життя є взаємодія індивідів, соціальних груп у межах відповідних соціальних інститутів. Взаємодія (інтерація) – це процес впливу суб'єктів один на одного, в якому кожна дія обумовлена попередньою дією, так і очікуваним результатом з боку іншого. Будь-яка взаємодія передбачає щонайменше двох учасників. Отже, взаємодія являє собою різновид дії, відмінною рисою якого є спрямованість на іншу людину. Соціальна взаємодія характеризується такою рисою, як зворотний зв'язок.

Зворотній зв'язок передбачає наявність реакції, а отже, соціальна взаємодія має бути направлена на іншу людину.

П. Сорокін виділив дві обов'язкові умови соціальної взаємодії:

а) учасники взаємодії повинні володіти психікою і органами почуттів, тобто засобами, що дозволяють дізнатися, що відчуває інша людина, через її дії, міміку, жести, інтонації голосу і тощо;

б) учасники взаємодії мають однаковим чином висловлювати свої почуття і думки, тобто використовувати одні і ті ж символи для самовираження.

Поняття “досвід соціальної взаємодії” (за С. Архиповою, М. Докторович, О. Кононко) розглядається як цілісна динамічна структура, складне, багатокомпонентне, багаторівневе, поліфункціональне утворення, яке має значну кількість дефініцій описового характеру, що відрізняється за обсягом, складом та структурою. Соціальний досвід виступає як якість людини, сформована у процесі оволодіння уявленнями і знаннями про соціальну дійсність, активного творчого освоєння соціальних відносин, що виникають на різних етапах і в різних видах соціальної взаємодії, а також трактується як засвоєння етичних норм, які є основою побудови та регулювання міжособистісних і внутрішньо-особистісних соціальних позицій, відносин [3, с. 112].

Слід зауважити, що в енциклопедії освіти, психолого-педагогічних словниках трактування зазначеного поняття відсутні. Лише у соціологічному словнику знаходимо наступне визначення: “соціальний досвід – це здатність індивіда ефективно долучатися до складних міжособистісних взаємодій, розуміючи та ефективно використовуючи інших людей” [7, с. 113].

Вітчизняний вчений Г. Селевко досвідом соціальної взаємодії вважає базову інтегральну характеристику особистості, яка відображує її досягнення у розвитку відносин з іншими, людьми й забезпечує повноцінне оволодіння соціальною ситуацією, надає можливість ефективно вибудовувати власну поведінку залежно від ситуації і відповідно до прийнятих у соціумі норм і цінностей [8, с. 166]. Він зауважує, що виступаючи активним проявом людини в її діяльності та поведінці, соціальна компетентність характеризується мобілізаційною готовністю як можливістю її реалізації у будь-якій ситуації. Г. Асмолов та В. Солдатова також розглядають соціальний досвід як інтегральну характеристику особистості, яку можна визначити через особистісні властивості та мотиваційні чинники діяльності, а також результати діяльності, які можна побачити або зафіксувати [10, с. 245]. Вони зауважують, що соціально компетентна дитина для досягнення визначених цілей здатна планувати та контролювати свою поведінку в різних ситуаціях. Погоджується з цими поглядами і сучасна дослідниця О. Кононко, яка під досвідом соціальної взаємодії дітей розуміє якість особистості, сформовану в процесі активного засвоєння соціальних відносин, які виникають на різних етапах у різних видах соціальної взаємодії та соціальних норм, які виступають основою побудови й регулювання міжособистісних соціальних позицій і відносин [2, с. 23].

Формуванню досвіду соціальної взаємодії особистості дитини сприяє її участь у проектній діяльності. А. Міщенко обґрунтовує метод проектів як спосіб організації поетапної практичної діяльності на основі взаємодії педагога і вихованця між собою задля досягнення мети, яка визначена проблемою даного проекту. Метод проектів є своєрідною формою перспективного планування навчальної роботи за участю дітей [4]; способом організації педагогічного процесу, побудованого на взаємодії педагога і вихованців між собою та навколишнім середовищем. І. Цветкова стверджує, що специфіка методу проектів полягає в тому, що педагогічний процес накладається на процес взаємодії дитини з навколишнім світом, пізнання дитиною навколишнього середовища (природного та соціального), педагогічний вплив здійснюється в спільній із дитиною діяльності, спирається на її особистий досвід”. Проект – метод педагогічно-організованого засвоєння дитиною навколишнього середовища, ланка в системі виховання [11, с. 47].

Звернення до методу проектування має великі переваги. Т. Поніманська вважає, що він активізує, організовує, націлює дитину дошкільного віку на творчу діяльність, пізнання. За допомогою методу проектів здійснюється розвиток дитини дошкільного віку в різних напрямках:

- формується життєва компетентність (*дитина набуває дієспроможності в різних життєвих ситуаціях*);
- активізується пізнавальна діяльність вихованців;
- розвивається креативність, самостійність в прийнятті рішень;
- формується Я-концепція у дитини (*“я можу”, “я хочу”, “мене приймають”, “мене люблять”*);
- розвиваються особистісні якості, емоційно-образна сфера кожної дитини;
- формуються уміння і навички навчального, виховного й комунікативного напрямку [5, с. 15].

Діяльність дошкільнят у проекті має складний і динамічний характер, оскільки залежить від вікових та індивідуальних особливостей. Більшість авторів зауважують, що залучати дітей до виконання проектів слід у старшому дошкільному віці. Свою позицію вони аргументують тим, що цей період в житті дитини характеризується більш стійкою увагою, спостережливістю, здатністю до початків аналізу, синтезу, самооцінки, а також прагненням до спільної діяльності, пробудженням пізнавального інтересу.

Л. Присяжнюк до особливостей проектної діяльності відносить її чітку алгоритмізацію, послідовність в реалізації структурних етапів, що її складають. Дослідниця виокремила наступну структуру навчального проектування у ЗДО (табл. 1) [6, с. 12]:

Таблиця 1. Структура навчального проектування у ЗДО

<u>Концептуальний етап</u>	<u>Конструктивно-моделювальний етап</u>	<u>Технологічний етап</u>	<u>Оцінювально-рефлексивний етап</u>
Формулювання проблеми, якій буде присвячено проект (<i>визначення цілей</i>).	Створення моделі проекту, конкретизація завдань, визначення умов, побудова програми реалізації проекту.	Реалізація моделі проекту з наступною презентацією результатів діяльності.	Оцінка та самооцінка ступеня реалізації проекту, рефлексія власної діяльності.

Основною тематикою проектів спрямованих на формування соціальної взаємодії дітей у закладах дошкільної освіти можуть бути: “Ти мій друг і я твій друг”, “Поважаймо одне одного”, “Доброта врятує світ”, “Будьмо толерантними”, “Любимо та цінуємо наших матусь”, “Україна – рідний край”, “Бабусині казки”, “Я – маленький господар”, “Прекрасний світ навкруги”, “Проміння дружби”, “Мій вірний друг”, “Наша чарівна земля”, “Віра, Надія, Любов”, “Садочок – друга домівка”.

Отже, проблема формування у старших дошкільників досвіду соціальної взаємодії досить важлива. Оскільки потреба дитини в спілкуванні з однолітками в дошкільний період виражена дуже яскраво і, якщо вона не знаходить свого задоволення, то це призводить до неминучої затримки соціального розвитку. Проектна технологія сприяє соціалізації дитини, допомагає розкрити внутрішній потенціал, налагодити стосунки з одногрупниками.

Література

1. Демченко О. П. Проблеми використання проектної технології у навчально-виховній роботі з молодшими школярами / О. П. Демченко // збірник наукових праць БДПУ. – Педагогічні науки. - №2. – Бердянськ : БДПУ, 2009. – С.61-70.
2. Закон України “Про дошкільну освіту” : Затверджений Указом Президента України від 08.03.2016 р. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
3. Колосова О. В Колектив як фактор соціального становлення особистості старшого дошкільника / О. В. Колосова // Наукові записки ВДПУ ім. М.Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія : 36. наук. праць. – Вип. 42. – Ч. 2 / Редкол.: В. І. Шахов (голова) та ін. - Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД», 2014. – С. 31-35.

4. Кононко О. Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника: навч.-метод. посібник до Базової програми розвитку дитини дошкільного віку "Я у світі" / О. Л. Кононко. – К.: Світич, 2009. – 208 с.
5. Кононко О. Л. Формуємо у старших дошкільників цілісне світобачення: навчально-методичний посібник / Авт. кол-в: О. Л. Кононко, В. О. Луценко, С. П. Нечай, З. П. Плохій, О. Д. Сидельникова, В. А. Старченко, О. П. Терещенко, Л. В. Шелестова, Л. Ю. Якименко. – К. : Імекс-ЛТД. – 260 с.
6. Міщенко А. Л. Проектування освітнього простору дошкільного навчального закладу / А. Л. Міщенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://posmishka.org/skarb/proektuvannya-osvitnogo-prostoru-doshkilnogonavchalnogo-zakladu-atestatsiyna-robot-a-l-mishhenko-teoriya/>
7. Поніманська Т. І. Основи дошкільної педагогіки : навчальний посібник / Т. І.Поніманська. – К. : Абрис, 1998. – 448 с.
8. Присяжнюк Л. А. Проектуємо. Досліджуємо. Пізнаємо : формування астрономічних уявлень дошкільників засобами колективного проектування / Л. А. Присяжнюк // Дошкільне виховання. – 2012. – № 4. – С. 8-13.
9. Проектні технології у дошкільному навчальному закладі / упоряд. Ю. Д. Буракова. – Х. : Вид. група «Основа», 2009. – 204 с.
10. Сіданіч І. Л. Культура взаємин батьків і дітей. Відкритий урок. Дошкільна освіта / І. Л. Сіданіч. – 2005. – №5/6. – С. 147–166.
11. Соціалізація. Виховні механізми і технології : навч.- метод. посібник. / М. П. Лукашевич. – К. : ІЗМН, 1998. – 112 с.
12. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія/ за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
13. Цветкова И. В. Экология для начальной школы, игры и проекты / И. В. Цветкова. – Ярославль : Академия развития, 1997. – 115 с.
14. Лазаренко Н. И. Проектная технология в обучении: от веб-квеста до блог квеста / Н. И. Лазаренко // Педагогические инновации – 2017: материалы международной научно-практической интернет-конференции, Витебск, 17 мая 2017 г. / Витеб. гос. ун-т ; редкол.: Н.А. Ракова (отв. ред.) [и др.]. – Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2017. – С. 88.

ПРОБЛЕМА МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ ІДЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Лілія Гуцол, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Л. В. Любчак, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

THE PROBLEM OF MORAL EDUCATION OF JUNIOR SCHOOL AGE PUPILS IN THE CONTEXT OF THE IDEAS OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Lilia Hutsol, master`s student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** У статті досліджено проблему морального виховання учнів молодшого шкільного віку в контексті ідей Нової української школи. Виокремлено ідеї видатних педагогів минулого і сучасності з формування моральних цінностей школярів. Розкрито зміст, принципи, завдання та форми роботи з реалізації ідей морального виховання учнів.*

***Ключові слова:** процес виховання, моральне виховання, молодший школяр, принципи виховання, форми виховної роботи.*

***Abstract.** The article deals with the problem of moral education of pupils of junior school age in the context of the ideas of the New Ukrainian school. The ideas of the outstanding teachers of the past and present day on the formation of moral values of schoolchildren are singled out. The content, principles, tasks and forms of work on realization of ideas of moral education of students are revealed.*

***Key words:** process of education, moral education, junior pupil, principles of education, forms of educational work.*

У Концепції «Нова українська школа» особлива увага звертається на формування в підростаючого покоління загальнолюдських цінностей. Нова українська школа покликана